

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE

Kokous 1/2026

Aika keskiviikko 11.2.2026 kello 13.00–15.03

Paikka Teams-kokous

Kutsutut

Jäsen

Siikavirta Jaska, pj. (x)	STM
Kokko Sari, vpj. (x)	Vammaisfoorumi
Artemjeff Panu (-)	OM
Huusko Anne (x)	Vammaisfoorumi
Keyriläinen Marianne (x)	TEM
Kirvesniemi Ville (-)	SAK, STKK, Akava
-	Vammaisfoorumi
Maijala Juha-Pekka (x)	YM
Mannerkoski Merja (x)	OKM
Mäki Anne (x)	Vammaisfoorumi
Mäki-Lohiluoma Juho (-)	EK
Paasonen Sanna (-)	Vammaisfoorumi
Pasanen Katja (x)	UM
Turtiainen Petri (x)	Vammaisfoorumi
Viemerö Jaana (x)	Hyvil
Välimaa Mika (x)	Vammaisfoorumi
Åkermarck Mikael (x)	LVM
Heikkonen Merja (x)	VANE/STM
Hoffrén Tea (x)	VANE/STM
Pihlajamäki Päivi (x)	STM

Henkilökohtainen varajäsen

-	OM
Olkkonen Karoliina (x)	Vammaisfoorumi
-	TEM
Fremer Hannele (-)	SAK, STTK, Akava
Metsävainio Katja (x)	Vammaisfoorumi
Kilpelä Niina (x)	YM
Suomi Juha-Pekka (-)	OKM
Jääskeläinen Marko (x)	Vammaisfoorumi
Sass Kasper (-)	EK
Kilpeläinen Viivi (-)	Vammaisfoorumi
Taipale Pilvi (x)	UM
Hietala-Rasku Petra (x)	Vammaisfoorumi
Vogt Ellen (-)	Hyvil
Jaakkola Kata (-)	Vammaisfoorumi
Hernesniemi Eveliina (-)	LVM

Pysyvät asiantuntijat

Joronen Mikko (x)	Ihmisoikeuskeskus
Katsui Hisayo (x)	Helsingin yliopisto
Lindqvist Gunilla (x)	Ahvenanmaan maakuntahallitus
Malmlund-Laakso Kirsi-Maria (-)	STM
Mölläri Markku (-)	VM
Niittyvuopio-Jämsä Leena (-)	Saamelaiskäräjät
Nurmi-Koikkalainen Päivi (-)	THL
Partanen Hanna (x)	SM
Salenius Maria (x)	Kuntaliitto
Syväkangas Petri (x)	KELA
Tervahauta Hanna (x)	STM

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Toikka liro (x)

THL

Kutsuttuna asiantuntijana: Leealaura Leskelä, pääsihteeri, Selkokielen neuvottelukunta, asiakohda 5

Käsitellyt asiat

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Todettiin läsnäolijat. Vietettiin hiljainen hetki neuvottelukunnan jäsenen Carola Lithénin muistoksi.

2. Esityslistan hyväksyminen

Todettiin, että esityslistan kohtaan 8. Lausunnot on tullut lisäyksiä. Esityslista hyväksyttiin muutoin esitetystä muodossa.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja 5/2025 (suomi ja ruotsi) oli hyväksytty sähköpostimenetelmällä.

Päätös: Merkittiin edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi.

4. Toimintaohjelman vuosiseurantakooste 2025

Toimintaohjelman vastuutahoilta kerättiin ajankohtainen tilannekuva toimintaohjelman toimenpiteiden toteutumisesta vuoden 2025 lopussa. Kooste toteutumisesta oli toimitettu neuvottelukunnalle kokousmateriaalin mukana. Pääsihteeri esitteli koosteen neuvottelukunnalle.

Pääsihteeri totesi, että vuoden lopulla toimintaohjelman 75 toimenpiteestä oli toteutunut kokonaan 50 kappaletta ja osittain toteutuneita toimenpiteitä oli 20 kappaletta. Joko kokonaan tai osittain toimenpiteistä oli siis toteutunut 93 %. Kaksi sisältöaluetta, 4.6 Eläminen itsenäisesti ja osallisuus sekä 4.7 Liikkuminen, ovat toteutuneet jo kokonaan. Myös isoja toimenpidekokonaisuuksia, kuten esimerkiksi 4.4 Esteettömyys ja saavutettavuus sekä 4.13 Kansainvälinen yhteistyö, ovat lähes kokonaan toteutuneet. Vähän arvioita on tehty kaikille yhteisistä toimenpiteistä, kuten esimerkiksi sisältöalueen 4.1 Vammaisten henkilöiden osallisuus kohdalla on vain yksi osittain toteutunut toimenpide. Ohjelmakautta on kuitenkin vielä jäljellä ja esimerkiksi sisältöalueilla 4.9 Terveys ja kuntoutus sekä 4.10 Työ ja työllistyminen, toimenpiteitä on toteutumassa loppukauden aikana.

Puheenjohtaja totesi, että meillä on nyt hyödyllinen perustieto ohjelman toteutumisesta koottuna ja tätä tietoa olisi hyvä tehdä läpinäkyväksi myös VANEn ulkopuolelle. Ohjelman vaikuttavuusarviointia on niin ikään syytä tehdä ja valmistautua samalla myös seuraavalle kaudelle. Yhteisten toimenpiteiden suhteen on myös hyvä arvioida, voimmeko fasilitoida niiden toteutumista ja tunnistaa esteitä sekä mahdollisia esteiden purkamiskeinoja.

Keskustelussa tuotiin vammaisjärjestöjen puolelta esiin pohdintaa siitä, voidaanko yhteisten toimenpiteiden osalta selventää työnjakoa ja ovatko toimenpiteet muotoilultaan sellaisia, että ovat toteutettavissa yhteistyönä. Myös toimintaympäristössä on tapahtunut paljon muutoksia. On syytä pohtia, mikä vaikutus niillä on ollut toimenpiteiden toteutumiseen. YK:n vammaisyleissopimuksen ratifiointista tulee tänä vuonna kuluneeksi kymmenen vuotta. Järjestöjen puolelta kysyttiinkin, onko tarkoitus järjestää joku tilaisuus, jossa

juhlistettaisiin kulunutta kymmentä vuotta. Sopimuksen täytäntöönpanon tilaa voisi samalla nostaa esiin.

Ihmisoikeuskeskuksen edustaja kysyi myös, miten voitaisiin voimistaa viestiä, että vammaisten ihmisten tarpeet otettaisiin paremmin huomioon seuraavassa hallitusohjelmassa. Hallitusohjelman ulkopuolelta on vaikea viedä eteenpäin asioita.

Pääsihteeri totesi, että tänä vuonna on tarkoitus vielä toimintaohjelman mukaisesti järjestää tilaisuus, jossa keskitytään vammaisuuteen liittyvään tietopohjaan ja tilastointiin. Tässä yhteydessä on mahdollista nostaa esiin ratifioinnin kymmenen vuoden historia ja tilannekuva sopimuksen toimeenpanosta.

Puheenjohtaja muistutti myös, että YK:n vammaissopimus velvoittaa jatkuvaan objektiiviseen virka-arviointiin. Virkamiehillä on myös paljon lakisääteisiä perustehtäviä, joita ei mainita hallitusohjelmassa. TEM:n edustaja kertoi, että esimerkiksi työllisyyteen liittyviä palvelujen muutoksia on jatkuvasti tarkasteltava myös vammaisten ihmisten näkökulmasta.

Päätös: VANE kävi keskustelun kansallisen toimintaohjelman toteutumisen tilanteesta ja merkitsi vuosiseurantakoosteen tiedoksi.

5. Selkokielen neuvottelukunnan ja selkokielen toimintaohjelman 2024–26 esittely/toimintaohjelman tavoitteet ja YK:n vammaiskomitean suositukset

YK:n vammaisyleissopimuksen kansallisen toimintaohjelman yhtenä tavoitteena on edistää vammaisten ihmisten kielellisiä oikeuksia (sisältöalue 4.4), ja YK:n vammaiskomitea toteaa Suomelle antamissaan suosituksissa (kohta 8e) olevansa huolestunut, että Suomelta puuttuu selkokielen edistämistä ja käyttämistä koskeva kattava strategia. Komitea suosittelee Suomelle, että se laatisi kansallisen ohjelman selkokielen edistämiseksi ja käyttämiseksi, sekä varmistaisi sen toteuttamisen sekä julkisella että yksityisellä sektorilla (kohta 9e).

Selkokielen neuvottelukunnan pääsihteeri Leealaura Leskelä esitteli Selkokielen neuvottelukunnan toimintaa ja selkokielen toimintaohjelman vuosille 2024–26. Toimintaohjelma toimii Suomessa selkokielen edistämisen strategiana. Selkokieltä käytetään kuitenkin edelleen liian vähän ja lainsäädäntö ei velvoita Suomessa viranomaisia käyttämään selkokieltä.

Selkokieli on suomen tai ruotsin kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Selkokielen tarvisijoita arvioidaan olevan Suomessa 632 000–812 000. Selkokielen neuvottelukunta ohjaa Suomen selkotoimintaa. Selkokeskus toimii Kehitysvammaliiton yhteydessä. Ruotsinkielisestä puolesta vastaa LL Center/FDUV. Suomessa on käytössä selkotunnus.

Selkokielen toimintaohjelman tavoitteita ovat: 1. Selkokielen asemasta Suomen lainsäädännössä olisi tehtävä selvitys, 2. Selkotoiminnalle olisi varmistettava riittävät resurssit, 3. Selkokieli olisi juurrutettava osaksi yhteiskunnan julkista viestintää, 4. Selkokielen asiantuntemusta olisi Suomessa vahvistettava ja 5. Erilaisten selkoaineistojen julkaisemista tulisi edistää ja lisätä.

Keskustelussa järjestöiltä tuli kysymys selkokielen tarvisijoiden määrien arvioinnista, ovatko esimerkiksi henkilöt, joilla on aivovamman jälkitila mukana laskelmissa. Leealaura Leskelä kertoi heidän olevan mukana afasia-ryhmän kautta.

Ahvenanmaan edustaja kertoi, että heillä on myös kansallinen toimintaohjelma ja ohjelma on kirjoitettu selkokielelle. Ohjelma on kattava, siinä on 58 toimenpidettä.

Ihmisoikeuskeskuksen edustaja kertoi, että heillä YK:n vammaiskomitean suositus on aiheuttanut pohdintaa, kun tarkoitus on lisätä selkokieltä, mutta haasteena on taloudelliset realiteetit. Tekstit on teetätettävä tilaustyönä ja hyväksyttämiskäytäntö vie aikaa. Ihmisoikeuskeskus kysyikin, miten easy-to-read-termi käännetään suomeksi. Euroopan tasolla Inclusion Europe -järjestö on ollut luomassa selkeän kielen käytön standardeja ja selkeän kielen merkkiä voi käyttää omatoimisesti. Kysyttiin myös, onko mahdollisuuksia helpottaa selkeän kielen käyttöä niin, että kaiken ei tarvitsisi olla selkotunnuksella merkittyä.

Leealaura Leskelä vastasi, että selkeä kieli on eri asia kuin selkokieli. Selkeää kieltä voi tuottaa kuka vaan, mutta se on liian vaikeaa kaikkein eniten selkokieltä tarvitseville, ja siksi tunnus halutaan säilyttää. Itse tunnus on ilmainen. Selkokeskus ei muokkaa tekstejä. Se hoitaa yrityksissä tai omana toimintana tuotettujen tekstien tarkistukset ja tämä on hidasta työtä.

VANEn pääsihteeri muistutti myös, että valtioneuvosto on keskittämässä omaa viestintäänsä ja se voi olla myös mahdollisuus selkokielen lisäämiseen valtionhallinnossa. Valtioilla on usein myös nopeita tiedottamistarpeita, joissa tarvittaisiin myös selkokieltä. Tekoäly voi tuoda mahdollisesti tähän helpotusta tulevaisuudessa.

Puheenjohtaja nosti esiin vielä hallintolain, joka lähtee siitä, että virkakielen on oltava selkeää, asiallista ja ymmärrettävää. Voisi tulkita, että osa viestinnästä tulisi olla selkokielistä jo tällä perusteella.

Päätös: VANE kävi keskustelun mahdollisuuksista edistää selkokielen käytön lisäämistä ja merkitsi esityksen tiedoksi.

6. Ministeriöiden ja sidosryhmien kuulumiset

Pääsihteeri oli pyytänyt etukäteen ministeriöiltä ja sidosryhmiltä listausta ajankohtaisista asioista, joista oli laadittu yhteenveto. Merkittiin kirjallinen materiaali tiedoksi. Sovittiin, että kysymykset toimitetaan kirjallisesti pääsihteerille, joka lähettää kysymykset edelleen vastattaviksi.

Päätös: VANE merkitsi yhteenvedon tiedoksi.

7. Työryhmäkuulumiset

- Liikuntatieteellisen Seuran soveltavan liikunnan tutkimus- ja kehittämissuuryhmä/Sari Kokko: Kokous oli pidetty 15.1.2026. Tiivistelmä kokouksesta oli toimitettu kokousmateriaalin liitteenä. Seuraava kokous pidetään 25.3.2026.
- Selkokielen neuvottelukunta/Sanna Paasonen: Kokous oli pidetty 26.11.2025, muistio oli toimitettu neuvottelukunnan jäsenille jo aiemmin. Seuraava kokous pidetään 4.3.2026.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi työryhmien kuulumiset.

8. Lausunnot

Annettu kannanotto

- VANE: Vammaisfoorumi ry:n rahoitus tulee turvata, 19.1.2026

Vireillä olevat lausuntopyynnöt

- VM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta, VN/34874/2025, määräaika 31.3.2026
- OM: Valtioneuvoston asetus kielilain neuvottelukunnasta, VN/36685/2025, määräaika 13.3.2026
- OM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimitystä annettujen direktiivien täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi, VN/9765/2025, määräaika 1.3.2026
- OM: Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio, VN/30301/2025, määräaika 2.4.2026

Lausumatta jätetyt lausuntopyynnöt

- STM: Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaali- huoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta (VN/36135/2023), määräaika 11.12.2025
- VM: Hallituksen esityksen muotoon laadittu työryhmämietintö kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi, VN/7901/2024, määräaika 6.2.2026
- TEM: Arviomuistio työvoimapalveluiden kehittämistarpeista kuntouttavan työtoiminnan uudistamisen yhteydessä, VN/37864, määräaika 18.2.2026

Lisäksi pääsihteeri kertoi, että VANEn www-sivut tullaan kevään aikana lakkauttamaan. Materiaali siirtyy STM:n vammaispolitiikka-sivulle ja hankemateriaali (kuten kokouspöytäkirjat ja lausunnot) julkaistaan edelleen hankeikkunassa. Pääsihteeri tiedottaa, kun www.vane.to -sivut lakkaavat.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi kannanoton, vireillä olevat lausuntopyynnöt ja lausumatta jätetyt lausuntopyynnöt sekä VANEn www-sivujen tilanteen.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 16.4.2026 klo 13 etäkokouksena.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.03.